

10.10.1976 יום א' פסח 5736

שבת חוה"מ שנת תרע"א

בשבת חוה"מ פסח מפטירין העצמות היבשות, וכתבו הגאונים משום דקבלה בידינו שבפסח תהי' תחיית המתים. וי"ל עוד טעם, דהנה ביום א' של פסח השינוי ישראל הארות גדולות למעלה מכפי מדרגתם, וממילא דבעוד שהי' האור הגדול שופע עליהם לא הרגישו מיעוט מהותם כמובן, אך כעבור היום שניטלו מהם כל האורות הגדולים וחזרו למוחין דקטנות כמבואר בדברי הארז"ל, אז ראו בעצמם מהותם האמיתית מה היא לעומת שלעתיד ראשונה יהי' קיבוץ גליות ואח"כ כעצמות יבשות. וכמו"ש ביחזקאל (פ' ל"ו) מה שהי' ביום אתמול והיו בעיני עצמם ונקוטתם בפניכם על עוונותיכם, שבעודנו בחושך הגליות אין אנו מרגישין עד כמה נתרחקנו ללכת מדרך האמת, אך אח"כ נבין בעצמנו, וכי"כ במצרים שבעודם במצרים אף שהיו במי"ט ש"ט כל דרך איש ישר בעיניו, ורק כשיצאו וטעמו וראו ביום הראשון את האור כי טוב, ואח"כ כשניטל מהם נשבר לבם בקרבם והיו בעיני עצמם כלא היו וכעצמות היבשות שכבר הי' בהם לפני זמן כביר רוח חיים, הוא קבלת האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ויצא מהם הרוח מחמת טומאת הגלות, וע"כ הבינו שמחויבים להתחיל בספירה לטהר את המדות לשוב למעלתם הראשונה במי"ת ולהיות סוד ה' עלי אהלם:

9. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

בגמ' (ריש חגיגה) יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא לראות, ופי' כי"ק אבי אדומ"ר וצללה"ה ש"כמו שבא לראות הדר כבוד שכינתו כך יראה בו בעצמו ויבחון אם הוא ראוי לכך, ודפח"ה. ואין הפי' שיתמרמר על מהותו היותו רחוק מהגדרש ממנו, כי יו"ט לשמחה ניתן ולא לעצוב ולדאוג על רחוקו מהשי"ת, ובזוה"ק (ח"ג ח') הקשה על בעל תשובה במאן אנפין יקום קמי מארי' הא ודאי ברות תבירא ברות עציב אן הוא שמחה אן הוא רננה עי"ש, ומאחר שיו"ט מחויבים בשמחה [וכן הוא אומר (נחמ"ו ו') אל תעצבו כי הדות ה' הוא מעוזכם, וזהו בר"ה שאין בו מצות שמחה מה גם ברגל שיש בו מצות שמחה הרגל] אי אפשר שהמצוה תהי' שבירת הלב ויתאונן אדם הי גבר על חטאיו. רק הפי' הוא עפ"י דברי הש"ס חגיגה (ד') עבד שרבו מצפה לראותו, וכה יחשוב אדם בנפשו ויביט בעצמו ובמעמדו ושאעפ"כ הקב"ה מצפה לראותו, מזה יתלהב לבו באהבת השנית עד שכל נפשו ומאודו יתן באהבתו. ומוזה באה שמחת יו"ט בשלימות:

3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

יום א' של פסח שנת תרע"א

מה שמברכין טל בפסח, יש לומר, דהנה ישראל היו במצרים במי"ט שערי טומאה, ובחסד השי' הוציאם, אך באשר השי' אוהב משפט, עצת השי' היתה להשפיע עליהם התגלות אלקות כאמרם ז"ל לא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם ממה הקדוש ב"ה וגאלם, והיינו שבאמת הם חלק אלוה ממעל והיו צריכין תמיד להתלהב באהבה עד כלות הנפש אל חיק אביהם שבשמים, אך באשר האלקות היא בהעלם והסתר בעוה"ז, אינם מרגישין כי"כ בנקל, אבל כאשר נגלה עליהם, שוב התלהבו באהבה ועשו תשובה מאהבה, ותשובה מאהבה זדונות נעשו זכיות, וא"כ נתהוו להם פתאום חבילות חבילות של זכיות, ותמורת שהזדונות הביאום למי"ט שע"ט, נהפוך הוא, שהחבילות שנעשו זכיות הביאום למי"ט שערי קדושה, ואחר שהיו במי"ט שערי קדושה, שוב הופיע עליהם משער הני, וכבוזה"ק שלכן נזכרה יציאת מצרים בתורה חמשים פעמים להורות ששער החמשים הוציאם ממצרים, ובלשון זוה"ק האי יובלא אפיק לישראל ממצרים, אך מה שהקדים להם התגלות אלקות זהו חסד גמור והוא בזכותו של אברהם איש החסד, ובמדרש (ב"ר פ' ס') שכל החסד שמתגלגל בעולם הוא בשבילו:

ע"כ זכה בדין לעשות עם ורעו חסד זה להקדים ההתגלות ושוב היתה יציאת מצרים במשפט צדק, וע"כ שלשת המועדים שהם בזכות שלשת אבות, פסח הוא בזכותו של אאע"ה לכ"ע [אלא שבועות וסוכות יש מרבותינו ז"ל שמיחסים שבועות ליצחק כי התורה מפי הגבורה נתנה ושופר אילו של יצחק הי', וסוכות ליעקב כמ"ש ויעקב נסע סוכותה, וי"א ששבועות ליעקב, כי תורה שבכתב הוא תפארת ישראל מלתו של יעקב, וסוכות ליצחק], והי"ט דבניסן שהוא זמן חסד נגאלו, אף שהשי"ת אוהב משפט כי הכל במשפט צדק:

וי"ש לומר נמי דהא דבניסן עתידין להגאל (כבש"ס ר"ה י"א), ובפי"ט של פרשת החודש יסד הקליר דצדיקים ישיגו הגאולה בתשרי, ולא לעדרי צאן קדשים, עד קץ ששה חדשים, עד בוא ראשון לראשי חדשים, כי שאר העם שאין זכותם מגיעה לגאולה ימתין עמהם השי' עד ניסן שמצד החסד כימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות ותהי' התגלות אלקות עצומה מאד, ואז כולם יעשו תשובה מאהבה ויזכו לגאולה במשפט צדק כני"ל, וזוה יש לפרש הכתוב (ישעי' א') ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, היינו שהגאולה תהי' במשפט, ומפרש הגבי"א איך יהי' זה שיזכו כל ישראל לגאולה במשפט, ואמר ושבי' בצדקה, שבצדקת השי' יעשה שיעשו תשובה מאהבה:

3

ד. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

שם במכילתא סוס ורוכבו מגיד שהסוס קשור ברוכבו ורוכבו בסוס, נראה התועלת מזה לישראל עפ"י דברי זוה"ק שהסוס רומז לכלל האומה ורוכבו הוא השר שלהם, ושניהם יחד נטבעו במים, והנה כל מה שהי' מכה למצרים הי' נעשה כנגדו רפואה לישראל, וכן הוא גם בענין המצרים שקשורים ודבקים בהשר שלהם אפי' בשעת טירוף הדעת עד מיצוי הנפש לא יפרדו, ולעומת זה נעשה בישראל הדבוקים במקום וניתן לישראל הכח להיות קשורים ודבקים במקום אפי' בשעת טירוף הדעת, ומים רבים, של טרדות ומהומות, ואפי' מיצוי הנפש ויסורי מיתה ר"ל, לא יוכלו לכבות את האהבה, ונשארה הנפש דבוקה עד בואה לאשתאבא בגופא דמלאכ:

6

והנה במדרש (ב"ר פ' ל"ט סי' ט') לפי שהי' אברהם אבינו מתפחד ואומר תאמר שיש בי עון שהייתי עובד ע"ז כל השנים הללו אמר לו הקב"ה לך טל ילדותך מה טל זה פורח אף עוונותיך פורחים, ופירשנו שם ענין פריחת העוונות, דאין הפירוש כענין טומאה פורחת ממנו הנזכרת בדבריהם ז"ל, דאם כן הו"ל למימר עוונותיך פורחים ממך, והעיקר חסר מן הספר, ועוד מה דמיון זה לטל, אבל הפירוש הוא דהעוונות לעולם יורדים לשחת ושמה נוטלים נקם ממי שהמציאם בסוד (ירמי' ב') תיסרך רעתך, אבל ע"י תשובה מאהבה זדונות נעשו זכיות, ועולין ופורחים לשמים לריח ניחוח, וזהו הדמיון לטל שעולה לקראת החמה, אחר אשר הרוח את הארץ ואת הזרעים ועשה את שליחותו, כן ע"י תשובה מאהבה שהזדונות עצמן שנהפכו לזכיות הם מרויח את האדם להעשות כגן רוה, וכמו הזכיות שבמדרש תנחומא (פ' ויגש סי' ו') שהמצוות הן שלוחי השי', ואחר שעשו שליחותן עולים למעלה לריח ניחוח, וכמקרה שקרה לאברהם אבינו ע"ה שעוונותיו נעשו כטל פורח, כן הי' ענין בניו במצרים, וכן הגאולה העתידה, וכן בכל שנה בעתותי פסח, שבליל התקדש חג כל ישראל זוכין להארת אהבה, וכל ישראל כל אחד לפי ערכו צושה תשובה מאהבה, ע"כ אז הזמן להתברך בטל, וזה שיסד הפייטן את ילדות טל להגן לתולדות:

5

4

קרבנה, וכבר אמרנו שהיא קליפת גיאות שאם תבוא לו הארה עליונה יתגאה עוד יותר. וחשב משה שבאם לא הי' נתעלה כ"כ בנבואה אלא כמו שאר נביאים אף שפרעה לא הי' שומע מ"מ לא הי' מתגאה עוד יותר להכביד עולה. כי כל הנביאים הם בסדר העולם ואד"ה ונת לעד ונבואתם כפי הכנתם בתולדה ובגבול וגדר כבמדרש (ויק"ר פ' ט"ו) לעשות לרוח משקל אפי' רוח"ק ששורה על הנביאים אינו שורה אלא במשקל, ואביו של הושע בן בארי נתנבא שני פסוקים, לבד מנבואת משה שהיתה למעלה מסדר הבריאה והיתה למעלה מכל גדר וגבול, וא"כ אם לא ניתנה לו מדרגה עליונה זו, לא הי' פרעה מרשיע כ"כ, אבל מאחר שנתעלה משה בנבואתו להיות למעלה מכל הנביאים שקדמוהו ונבואתו היתה יוצאת מסדר העולם וזה לשון או אחד רוכב על שבעה כמ"ש המפרשים שהוא למעלה מהבריאה שנברא בו ימי בראשית, והיתה שכינה מדברת מתוך גרונו, וכאשר הוא בא בנבואה כזו לפרעה ומ"מ לא שמע ע"כ מתגאה עוד יותר יוצא מסדר עולם להכביד עליהם כ"כ עולו. וידוע שיעקב מלבר ומשה מלאו, וכמקרה שקרה ליעקב עם עשו שנעשה לו מצרים על ידי השליחות כנ"ל, קרה גם למשה עם פרעה, וא"כ התאונן משה למה גדלהו בנביאותו עד שנעשה כ"כ במדרגה עליונה שפרעה תהי' לו יניקה ממנו להתגאות ולהרשיע עוד יותר, ומוטב שלא ניתנה לו מדרגה עליונה זו והי' 30 בא אל פרעה ככה נביא פשוט איננו יוצא מסדר העולם, ולא גרם לו להתגאות כל כך ולהכביד עולו:

אך באמת גם זה הי' לצורך ישראל, כי כאשר פרעה הרשיע יוצא מהסדר הוצרך להביא עליו מכות ג"כ יוצאות מהסדר, והי' נגוף למצרים ורפוא לישראל עד שהשיגו ישראל מדרגה עליונה יוצאת מגבול וסדר העולם, וע"כ זכו לאמור שירה בלשון או, ולאמלא הרשיע פרעה כ"כ לא היו באות עליו מכות כ"כ מפליאות ולא היו ישראל נתעלים כ"כ, א"כ במה שטבעת אותו בים הנני מבין למה גדלתני כ"כ במדרגה העליונה בתחילת השלימות, וזה במה שחטאתי בו אני מקלסך, ודו"ק:

ינסנו עוד ומדמה נסיונותיו של אברהם אבינו לגירושין, כי הנסיון לא הי' אפשר בלתי גרושין מקודם ממדרגתו. עכ"ל. ואף אנו נאמר שכן הי' הענין בקריעת י"ם שהי' או נסיון גדול לישראל שלא נבקע להם הים עד שנכנסו לתוך הים עד חוטמיהם, הי' צריך נמי קודם כל לסלק כל המדרגות, דאליה לא הי' כ"כ נסיון, אלא שהיו או ירודים ושלפים בלי שום הארה, ובבחי' זו נכנסו לים עד חוטמיהם, ע"כ נקראו ירודי הים באשר הי' או בבחי' ירידה, ונדמה להם שיורדין ואף על פי כן על מנת כן נכנסו אפי' ע"מ לירד לבאר שחת אין לנו אלא דברי בן עמרם, וזה לימנך לכל אדם שאפי' בהיותו בירידה ובשפלות המוחין עליו לזכור כי עתה הגיע הזמן שמנסין אותו מן השמים כבמדרש (שמ"ר פ' ל"א) שאין ברי' שאין הקב"ה מנסה אותה, וע"כ אפי' הוא בסתר המדרגה מקומך אל תנו:

במד"ר (פ' כ"ג) או ישיר משה הה"ד נופת תטופנה שפתותיך, אמר משה רבון העולמים במה שחטאתי לפניך בו אני מקלסך וכי יודע אני שחטאתי באו שנאמר ומאז באתי אל פרעה והרי טבעת אותו בים לכך אני משבחך באו הה"ד או ישיר משה. נראה לפרש עפי"מ שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה בהא דכתיב ויירא יעקב מאד ויצר לו, והנה אברהם ויצחק היו להם מצרים ישמעאל ועשו 10 אבל יעקב הי' נחלה בלי מצרים, והנה במדרש וישלח יעקב מלאכים מלאכים ממש, פירוש שהמלאכים שנעשו ממצוות ומעש"ט שלו אותם שלח אל עשו כבמדרש ששלח לו אולי יחזור בתשובה, ולזה מסוגלים יותר מלאכים שנבראו ממצוות ומעש"ט, אך עשו הרשיע לא די שלא הועילו לו להחזירו בתשובה אלא שנתגאה עוד יותר, וזהו הפירוש ויצר לו שהיו לו מצרים היינו שמצוות ומעש"ט שלו יסתעף שתהי' יניקה לעשו להרשיע עוד יותר, 20 עכ"ל. ויש לפרש הדברים, שבכל המדות יש דוגמתן בקליפה, חסד דקדושה לעומתו חסד דקליפה וכו', אבל מדת אמת אין דוגמתה בקליפה שהיא כולה שקר, ע"כ ישמעאל שהי' חסד דקליפה היתה לו יניקה מחסד דקדושה מאברהם, וכן עשו מיצחק כידוע, אבל ממת אמת לא שייך שתהי' להם יניקה, אך איתא בהארי"י ז"ל דקליפת התורה היא גיאות, והתורה היא אמת כאמרם ז"ל (תדב"א זוטא א') אין אמת אלא תורה, וע"כ עשו שהשיג 30 עוד גיאות משליחות זו שהיא קליפת האמת הנה היתה לו יניקה ממדת האמת: וכענין זה יש לפרש טענת משה מאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, אף שכבר נאמר לו ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים הלוך, מ"מ חשב משה שעל כל פנים לא יכביד עליהם עולו כמש"כ המפרשים, והיתה טענתו של משה ומאז באתי וגו', היינו דברי זוה"ק (ח"ג רי"א): שיש ענין חשוך שכל אור שבא בהם נטבע 40 בחשכות והן שבע הפרות הרעות שראה פרעה שאחר אכלן את הטובות לא נודע כי באו אל

יש להתבונן מה שנאמר בדברי חז"ל בענין קרי"ס יורדי הים, הלוא הים גבוה מן הארץ כמאמרם ז"ל (ב"ר פ' ה') ובמכילתא בפסוק קפאו תהומות בלב ים, היאך הלב ניתן משני שלישי אדם ולמעלה כך שליש העליון נדחה לצדידין ונעשה כמין חומה מימנם ומשמאלם ושני שלישים התחתונים נקרשו והי' למדרך כף רגלם, א"כ הי' להם להזכירם עולי הים או לכל הפחות עוברי ים כלישנא דקרא אך הלשון יורדי הים צריך ביאור, ונראה שרמזו ז"ל במתק שפתותיהם מילתא אנב אורחי, והנה כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה הגיד שבכל נסיונות מסלקין נין האדם המדרגות שלו דאליה לא הי' נסיון כלל, וכן הי' אברהם בעת העקידה שלפי דביקות אאע"ה בהשי' לא הי' ראוי לקראות זה נסיון אלא שניטלו ממנו המדרגות, וזהו שכתוב וירא את המקום מרוחק היינו שראה את השי' שנקרא מקום מרוחק ממנו אז, וזה 10 שבמדרש (ב"ר פ' נ"ו) שאברהם התפלל שלא

במד"ר (שמות פ' כ"ג) או ישיר משה הה"ד נכון כסאך מאז, אמ"ר ברכי' בשם ר' אבהו אעפ"י שמעולם אתה לא נתישב כסאך ולא נודעת בעולמך עד שאמרו בניך שירה, משל למלך וכו' עכשיו עשינוך אגוסטוס וכו' המלך עומד על הלוח ואגוסטוס יושב וכו' כביכול עומד שנאמר עמד וימרוד ארץ אבל משעמדת בים ואמרנו שירה לפניך באו נתישבה מלכותך וכסאך נכון הוא נכון כסאך 10 מאז באו ישיר, נראה לפרש דהנה יודע דכל המציאות נחלקת לשנים, יש שהוא הכנה לדבר אחר, ויש שהוא תכלית, כן הוא בכלל העולם, עוה"ז הוא הכנה ועוה"ב הוא התכלית, כאמרם ז"ל (עירובין כ"ב) למחר לקבל שכרם, וכן הוא בומנים ששת ימי המעשה הם הכנה, ושבת הוא התכלית כאמרם ז"ל (ע"ז ג'), מי שטרח בע"ש יאכל בשבת, וכן הוא בכל עניני האדם הכנה ותכלית, וכן יצי"מ היא הכנה ומ"ל הוא התכלית וכמ"ש (שמות ג') בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלילים על ההר הזה, וכן (תהלים ק"ה מ"ג) ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורתיו ינצורו, הנה ביאתם לארץ היא ההכנה, והתכלית המסתעפת מהכנה זו היא למען ישמרו חקיו ותורתיו ינצורו:

וזה עצמו נקרא בשם עמידה ושיבה, הכנה נקראת עמידה, והתכלית נקראת ישיבה, שרוב הטרדות שאדם מטריח עצמו הן בעמידה ע"כ נקרא כל הכנה לדבר בלשון עמידה, וכן 30 הוא הלשון ועמד ואמר, העמידה היא לאמירה, וכן עמדה ונשאת שהעמידה היא ההתעוררות וההכנה והנשואין הן התכלית של ההכנה, וכן מלך שעשה מלחמה, המלחמה היא הכנה, והתכלית היא לישוב במנוחה ובכבוד הניצוח, וזה הוא הענין מלך ואגוסטוס, מלך נקרא בעוד משתדל במלחמה לטובת העם, ואגוסטוס נקרא אחר שהשיג התכלית שהוא כבוד מלכים ע"י ניצוח המלחמה:

ויש לומר שכן הוא בבריאת העולם שהי' רק הכנה לתכלית, וכן הי' טובב הולך כל ימי העולם שהי' רק ההכנה ועדיין לא השיג התכלית שהוא שייכרו כולם את מלכותו ית"ש, כמ"ש הרמב"ן (סוף פ' בא) שהיא כוונת היצירה שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה ואין לעליון בתחתונים חפץ מלבד זה שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו עכ"ל, ועל כן כל בכלל ההכנה, ואפי' האבות נמי, כאשר היו יחידים בעולם נמי נחשב הכנה, אך בקי"ס 50 שבקעו כל מימות שבעולם ונתפרסם הנס בכל העולם וישראל אמרו שירה והודו על כך, ואמרו זה אלי ואנוהו מעין לעתיד שתהי' התגלות ה' לעיני כל בשר, וזה נחשב לתכלית של הכנה הקודמת, והוא נכון כסאך מאז מאז ישיר: ויש לומר שמהאי טעמא נקרא שביעי ש"פ שבת, כמו שבת שהיא התכלית של ששת ימי המעשה, וכן נמי יום ראשון של פסח נקרא שבת שהוא תכלית של הגלות, כי כל הגלות היתה הכנה ליציאה לקנות אמונה 60 ובטחון בה' כמ"ש מהר"ל בס' גבורות (פ"ט), עיי"ש, וביום א' ש"פ שנתקיים זה בישראל האמונה והבטחון כמ"ש (ירמי' ב') זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, ע"כ נקרא נמי שבת של הגלות: